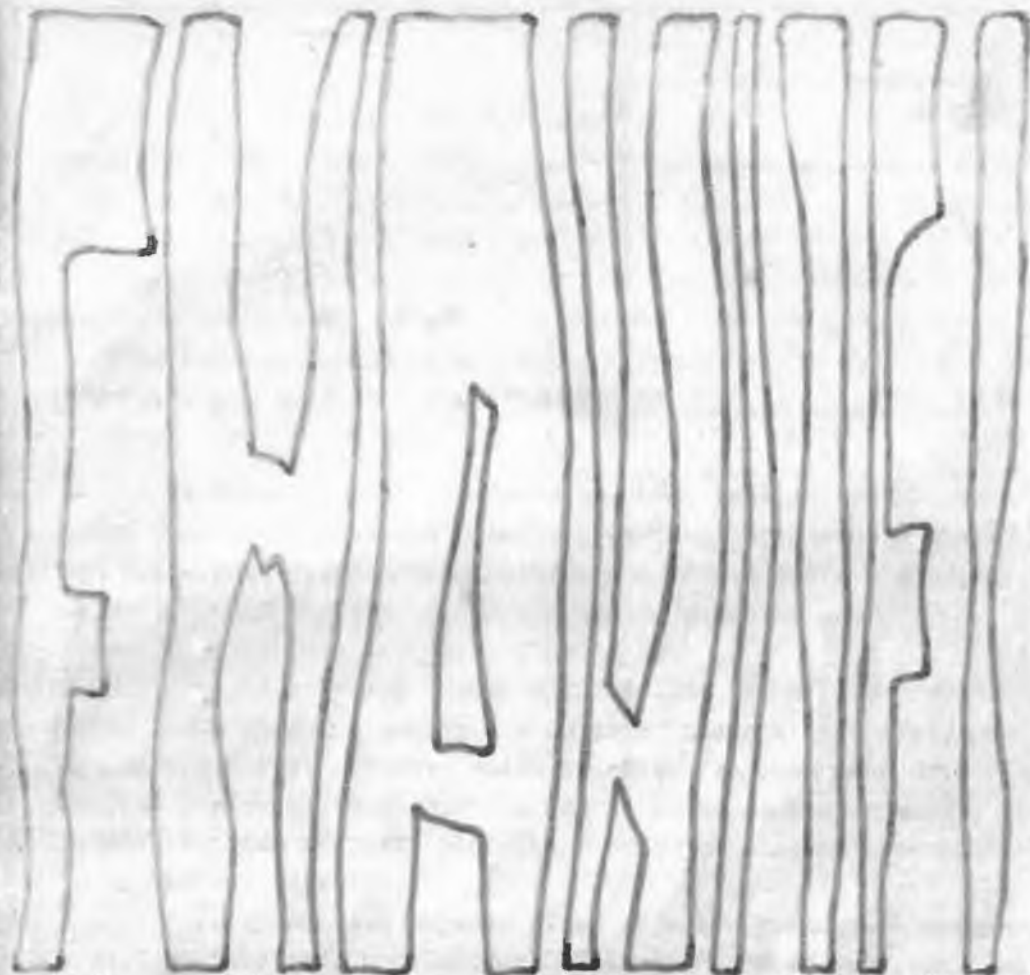
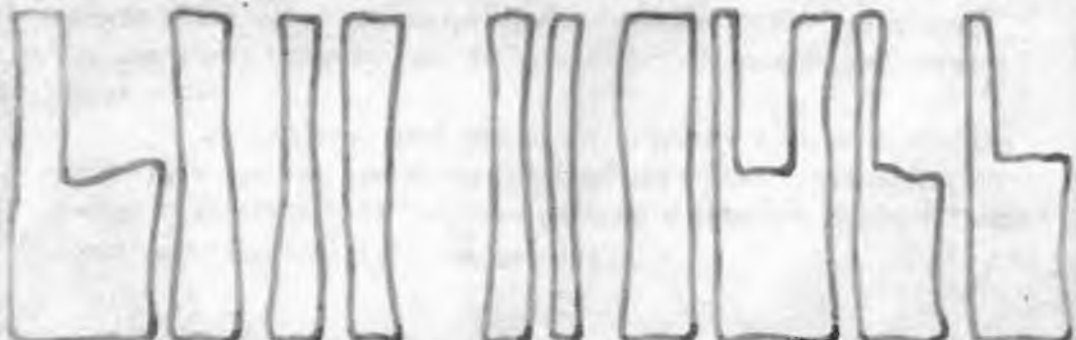
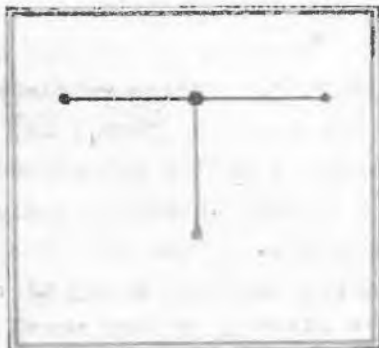

ROČNÍK 1. ČÍSLO 2

VYŠLO 18. MARCA 1970 V ČERNOVCEJ

Fajtón o jari

V škole to bývala jedna z najošúchanejších tém slohových prác. To už bolo popísané banalít o vtáčkoch, kvietkoch a slniečku. Bez počtu krát vyskloňované, pochybané a všetko znovu a ppät, aby sa po neviem koľký krát všetkým podarilo napísať:

" Jar je najkrajšia, jar mám najradšej ".

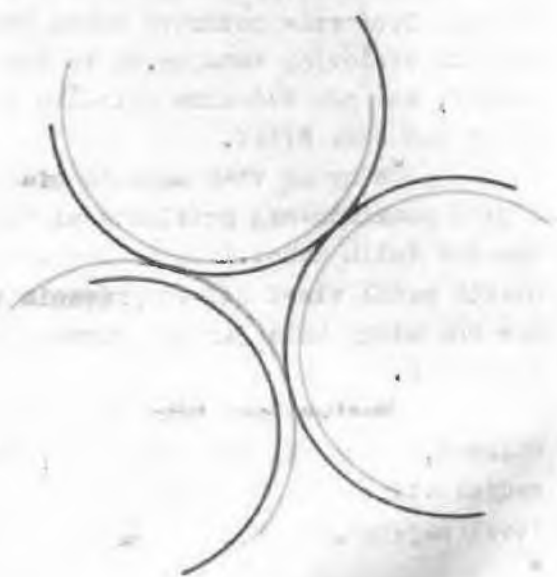
Nuž, ale čo iné o jari aj písať. Sám som určite rozvíjal jarné úvahy podobným smerom a v dojemnej zhode s ostatnými, posielal pionierske pozdravy našim družstevníkom, zapriahajúcim svojich oceľových tátošov. Na to som si hádam už len spomenul, zvlášť, keď nám súdružka učiteľka v úvodných slovách naznačila, čo by tam rada čítať.

Že by ma však napadlo písať o jari v prenesenom význame, o jari pookiadananej prívlastkami "Naša jar", "Nová jar", tak bystrý som zas tuším nebol. Iste by som sa aj priveľmi čudoval, keby mi bol niekto radil viesť niť rozprávania v polohe vyššie naznačenej. Pre mňa vtedy bola jar len jarou a o jej synonymách som nevedel zhola nič.

Neviem komu túto neznalosť pripísať a či sa stále odvolávať, že som bol iba strapatým, usmŕkaným žiačikom, ktorého prvoradými starosťami boli tak ešte pstruhy v potoku a lopta - tú miloval najviac. Verte, inšie ^{ko} ~~na~~ netrápilo.

Nechcel by som byť školáčikom teraz. Slohová úloha o jari by mi robila určite väčšie problémy. Totiž okrem povinných kvietkov by sa mi pod pero, i keď nechtiac, priplietli spomienky. Naši školáci sú myslím nie odchodnejší, všetko prežili, rozprávky sa im nedá vykladať. Pamätajú usmiatey otcov, veľké rady pred stánkom s novinami. Súdruhovia učitelia, nedávajú im písať o jari. Zvádza to a oni chudatá naozaj za to nemôžu. Trápne by potom bolo, keď by sa niektorý z nich musel vypočúvať, kde to všetko nabral a on neznajúc, čo je to ľudský strach, by vám to povedal pekne po svojom. Nie, nedávajú tým deťom písať o jari.

LL

Kto hľadá, nenájde
podvedomie hlbavé
konaj
rozdrap dušičku
svetskú
zhltni dušičku
uplakanú
urob ham
podvedomie hlbavé
urob ham ham
a nebude dušičky
uplakanéj
boľavej
vlastne svetskej

Čakám ťa
v elnci
a bledou podobizňou
v umolej chlopni
podávam ti
na spotenej dlani
globus so školy
kedy odídeš
transplantácia zabíja

Každý deň
rozostavujem sviece
každý deň
mérne pochovávam
tak zostaj
večne mŕtva
alebo vetaj a choď
láska moja ťa nespasila
ži
a pros
spolu so mnou
o milosť zabudnutia

Zdihavá to bolo už pesnička pre neho. Ale veď toľko krát si zavelil-Dost/Nepomáhalo. Zbytočné náreky, treba ísť, ísť ďalej, ba aj ponáhľať sa musel. A j tentoraz to vyzeralo vážne. Buď-alebo. Zvlášť, keď svoje rozhodnutie dokumentoval najbližšiemu okoliu priam znamenite. "Žeby tak naraz, bez bolesti", hundrál si, len čo sa pristihol, že si pospevuje po vydatenom útok^u útoku na nervy tých, čo sa mu hneď prví priplietli do cesty. Bluchým sa chcel urobiť. A to hneď. To bola tá jeho myšlienka.

Úbohé samozrejme, ako vždy absolutne nedoryslené, navyše ešte pritiahnuté ~~od~~ od akéhosi Frisha. "Jemu to vyšlo so slepým, prečo mne nie s bluchým a možno je to ani nie také ponižujúce, ako vidieť svoju ženu v lačnom objatí iného a tváriť sa akoby práve vychádzalo slniečko. Mal to rozhodne ovčie ťažšie", rozjímal. "Ale čo pre všetkých svätých chceš tou bluchou makovicou dosiahnuť". Pochopil, že opäť stúpil vedľa. "Vidíte, okamžitá rezignácia", zvrieskol pre seba a dal sa do čítania poslednej detektívky.

ROZPRÁVKA PRE SPANIE

Vlak sa chráplavo, starecky a namáhavo pohol zo stanice. Ľudia sa pretláčali jeho útrokami, hľadali si kúsok súkromia. Zostal som stáť v chodbičke medzi sedadlami, usatý, ponorený sám do seba. Kolesá, celé dobyté a poudierané, s plačom a stenáním hovorili o svojom trpkom živote. Koľajnice ich chápavo počúvali, nemiešali sa do ich spovede. Žlté svetlo, rozliate po celom oddelení voza, vytváralo teplú atmosféru, atmosféru pre prudké vzplanutie dobra v človeku. Cítil som, ako dobro vniká do mňa, ako ma celého zachvacuje, ako ma oslabuje a podlamuje mi kolena. Nevedel som, čo mám s ním robiť. Potom som začal z neho rozdávať. Rozdával som plným priehrátím, kládol som ho ľuďom do srdca stále ho bolo dosť. Prešiel som do druhého voza, potom do ďalšieho a o chvíľu mal každý človek vo vlaku kus dobra, kus veľkého dobra vo svojom srdci. Keď sme zastali, ľudia sa vyhnuli z vlaku, zaplnili mesto a začali dobro rozdávať. Chodili z domu do domu, dávali ho ženám, deťom, starcom, mužom, dostal ho každý a veľmi veľa. Celé mesto sa potom vyhnulo na cesty, vyšli aj celkom malé deti, nevládni starci, ženy, muži. Chodili z mesta do mesta, rozdávali dobro po celom svete. Už o niekoľko dní mal dobro každý človek na Zemi, každý ho mal plné srdce a veľmi veľa. Ľuďom sa začalo dobro zrazu protiviť. Všade, kde sa len pozreli, na každom kúsku, na každom kroku bolo dobro. Tislo sa do ich rozmyšľania, konania, neprestajne bolo s nimi. Ľudí to znervózňovalo, hnevalo, začali dobro zabíjať. Organizovali porady, na ktorých vymýšľali domyselné zbrane na jeho ničenie. Ničenie dobra si systematicky rozdelili, každá skupina ľudí dostala svoj úsek

na jeho vyničenie a každá bola za to osobne zodpovedná. Dobro sa hľadalo a ničilo dôkladne, centimeter po centimetri, prejdená línia sa ešte raz skontrolovala, aby nikde neostala ani len omrvinka dobra. Ľuďom sa vyberali srdcia, dávali sa pod precízne lisy, ktoré z nich vylisovali všetko dobro. Potom sa im srdcia vracali, vyžmýkané, oslobodené od zlej záťaže. Keď už dobra ostalo veľmi málo, akýsi človek si čosi pomyslel, vrhol sa naň, dal ho za sklo a postavil na žulový podstavec. Na podstavec pribil mramorovú tabuľu so zlatým textom:

P R E V Ý S T R A H U !!!

TOTO JE ZBYTOK DOBRA, KTORÉ SA STALO NAJVVÄČŠÍM ZLOM ĽUDSTVA A KTORÉ SME S VEĽKOU NÁMAHOU VYHUELII! ĽUDIA, DAJTE SI POZOR, ABY SA TÁTO SMUTNÁ HISTÓRIA NEOPAKOVALA, DAJTE SI POZOR, ABY SA UŽ ANI KÚŠOK DOBRA NEDOSTAL DO VÁS, ABY VÁS DOBRO NEPOHLTILO A NESPLYNULI STE SNOM. TOTO JE NÁŠ GENERAČNÝ ODKAZ VÁM, BUDÚCIM GENERÁCIÁM.

VAŠI PREDKOVIA

VÍPAIKY KRVÍ

Rúham sa všetkým, čo zniesli na
túto zem takéto zákony, nespravodlivé a
bláziace nákazou potupy všetkého, čo robí ~~života~~
život znesiteľným. ++++++

Noc strašlivá ma schvacuje, ustlala si u mňa svoje hrozivé tieň. Ľaká ma, no neodchádza. Hustne. A hviezdy, tie sa dívajú dole najskôr z povinnosti. Už dávno nie sú zvedavé dovidieť do našich dní. Ktorým svietili, už dlho niet. Všetko krásne je nekonečne vzdialené, nič útesného na obzore. Ale ďalej treba ísť a na to, či sa ti chce, sa ani sám seba nesmieš opýtať. To sa zakazuje. To poburuje a dráždi tých, čo vedia ako napredovať, cez ktoré mŕtvolky. A tak sa aj ty pomotkávaš, strácajú, čo dávno je stratené, žijúc dávno dožitú. Besniem nad takým údelom. Chce sa mi kričať: "Tadiaľto nie". Lenže slabí sme, slabí. Ukradnúť bohom ich sen a pridať k nim skučiacu ľudskú mláďa sa čarí len vyvoleným.

=====

VÍPAIKY KRVÍ VÍPAIKY KRVÍ VÍPAIKY KRVÍ VÍPAIKY
KRVÍ VÍPAIKY KRVÍ VÍPAIKY KRVÍ VÍPAIKY KRVÍ
VÍPAIKY KRVÍ VÍPAIKY KRVÍ VÍPAIKY KRVÍ
VÍPAIKY KRVÍ VÍPAIKY KRVÍ VÍPAIKY
KRVÍ KRVÍ VÍPAIKY KRVÍ

JOSÉ ORTEGA Y GASSET

ESSEJ NA SPÔSOB PROLÓGU

/ dokončenie/

IV

ESTETICKÝ PREDMET

Tak sa napokon dostávame k strnulej dileme: nič nemôže byť predmetom nášho poznania, nemôže pre nás jestvovať nič, ak nemá podobu predstavy, koncepcie, myšlienky, čiže, ak neprestane byť tým, čím je, a nepremení sa na tieň alebo, schému samého seba. Úcky vzťah nás viaže iba k jednej veci: tou vecou je naša individualita, náš život; ale keď sa táto naša intimita premení na predstavu, prestáva byť intimitou. Ak som tvrdil, že vo výraze "ja kráčam" mám na mysli kráčanie videné zdnu, chcel som tým zdôrazniť relatívnu vnútrajškovosť predstavy pohybu mojich pocitov a citov sa javí vo vzťahu k predstave pohybu tela v priestore ako niečo vnútorné. Ale skutočná intimita ako niečo, čo sa uskutočňuje, je práve taká vzdialená predstave niečoho vonkajšieho ako predstave niečoho vnútorného.

Intimita nemôže byť našim predmetom ani vo vede, ani v praktickom myslení, ani v mechanickej predstave. A jednako len je skutočnou existenciou každej veci, jediným, čo samo osebe stačí a čoho pozorovanie by nás celkom neuspokojilo.

Neciajme zatiaľ bokom otázku, či, je vôbec rozumovo možné a ako by sme mohli urobiť objektom nášho pozorovania niečo, čo sa zdá odsúdené nebyť nikdy objektom. To by nás zaviedlo ďaleko do metafyziky. Postojme radšej sústredene pred umeleckým dielom, napríklad pred Mysliteľom, božsky pokojným v chladnom svetle medicínskej kaplnky. A položíme si otázku, čo je v konečnom dôsledku cieľom, objektom a témou nášho pozorovania.

Kus mramoru ako obraz skutočnosti to nie je: je predsa jasné, že keby sme si ho mohli zapamätať čo najmenších podrobností, jeho materiálna existencia by sa zdala áhostajná. Vedomie skutočnosti mramorového tela nezasahuje do nášho estetického zážitku - alebo lepšie povedané, zasahuje len ako prostriedok, aby sme dospeli k intuícii celkom imaginárneho predmetu, ktorý by sme mohli vcelku preniest do našej fantázie.

Ale ani imaginárny predmet nie je predmetom estetickým. Imaginárny predmet nemá byť prečo iným než predmet skutočný: rozdiel medzi nimi sa obmedzuje iba na to, že istú vec si predstavujeme raz ako jestvujúcu a raz zase ako nejestvujúcu. Ale Mysliteľ je nový predmet neporovnateľnej kvality, ku ktorému sme v istom vzťahu práve vďaka predmetu, jestvujúcemu v našej fantázii. Začína sa práve tam, kde sa končí každý obraz. Nejde o belobu tohto mramoru, ani o tieto línie a tvary, ale o to, čoho sa to všetko dotýka a čo odrazu nachádzame v plnosti existencie, že by sme ju mohli vystihnúť iba slovami: absolútna prítomnosť.

Aký rozdiel je medzi vizuálnou predstavou a ktorú niekedy máme o človeku, mysliacom pred našimi očami, a medzi vyslením mysliteľa? Vizuálna predstava pôsobí na nás ako rozprávanie, vraví nám, že v našej blízkosti ktosi myslí: vždy je odstup medzi tým, čo ukazuje predstavu, a medzi tým, čoho sa predstava týka. Ale v Mysliteľovi je stelesnený samotná akcia myslenia. Sme svedkami toho, čo by pre nás inak ostalo navždy skryté.

Triviálna a pomýlená je spôsob, ako istý súčasný estetik popisuje tento nezvyčajne osobitný proces poznania, zoznámenia sa s predmetom, ktoré nám poskytuje umenie. Podľa Lippa sa premietam do toho kusu vyhladeného mramoru s tým, že táto intimita Mysliteľa má byť akási prestrojením mňa samotného. To je evidentne nesprávne: pre mňa je predsa celkom zrejmé, že Mysliteľ je on a nie ja, je to jeho ja, a nie moje.

Lippsov omyl je dieťaťom subjektivistického vytrženia, o ktorom som pred chvíľou hovoril, akoby moje ja mohlo mať tú doslovne neporovnateľnú priezračnosť mámo umenia. Takú intimitu myslenia ako v tejto mramorovej hmote nemôžem nájsť v introspekcii, v pozorovaní seba samého. Nič v ňom omylu než predpokladať v umení skrytú existenciu vnútorného života, metódu, ako zdieľať iným, čo sa odohráva v našom duševnom podzemí. Na to je reč, ale reč sa len zmiernuje o intimitu, neponúka nám ju.

Všimnime si tri termíny, ktoré vystupujú v každom rečovom prejave. Keď poviem "bolí ma", treba rozlišovať: 1. samotnú bolesť, ktorú cítim, 2. moju nebolostivú predstavu o tejto bolesti, 3. výraz "bolí ma". Čo zdieľajú príbuznej duši slová "bolí ma", čo znameňajú? Nie stav bolesti, ale neškodnú predstavu bolesti.

Rozprávanie robí zo všetkého príznak seba samého, všetko oddiaľuje, prenáša za obzor súčasnosti. Rozpovedané znamená niečo, "čo bolo", a čo bolo, to je schematická forma, ktorá ponecháva v súčasnosti to, čo je neprípustné, jestvovanie toho, čo už nie je - kožu, ktorá had odkladá. A teraz si predstavme, čo by znamenala reč alebo systém výrazových znakov, ktorého funkciou by bolo nebolo rozprávať o veciach, ale ukázať nám, ako sa uskutočňujú.

A takou rečou hovorí umenie: práve to robí umenie. Estetický predmet je intimita ako taká, je všetko ako ja.

Ale pozor, netvrdím, že by nám umelecké dielo odhaľovalo tajomstvo

života alebo bytia zato však tvrdím, že umelecké dielo nám poskytuje zážitok, ktorý nazývame estetickým preto, lebo sa nám zdá, že nám odkrýva iktimitu vecí, jej výkonnú realitu - v porovnaní s ktorou sa vedecké informácie zdajú iba číre schémy, ďaleké ilúzie, tiene a symboly.

V

METAFORA

Keď pozorujeme nejakú vec, náš pohľad narazí na jej povrch a jeho odraz sa vráti do našej zrehice. Táto nemožnosť preniknúť do predmetov dáva každému poznávaciemu aktu - pohľadu, predstave, ideí - dualitné značenie, charakter odstupu medzi poznávanou vecou a poznávajúcim subjektom. Iba v prípade priehľadných predmetov, ako napríklad v prípade skla, sa zdá, akoby tento zákon neplatil: náš pohľad vnikne do skla, čiže pomocou vizuálneho aktu preniká cez sklený povrch a na chvíľu s ním splynie. Pri priehľadných predmetoch vec a ja sú jedno a to isté. Ale je to naozaj tak? Aby som mohol hovoriť o skutočnej priehľadnosti skla, musíme sa cezen pozrieť na iné predmety, od ktorých sa môj pohľad odrazí: sklo, cez ktoré by sme sa dívali do prázdna, by pre nás nejstovalo. Podstata skla je v tom, že cezen prenikáme pohľadom k iným predmetom: zmysel jeho bytia je v tom, že nie je samo sebou, ale inými vecami. Akým zvláštnym poslaním, skromnosťou a negáciou seba samých sa vyznačujú niektoré bytosti! Žena, ktorá je pre Cervantesa "priehľadným křišťálom krásy", zdá sa tak isto odsúdená "byť niečím iným než sama sebou": žena so svojím telesným a duševným životom zdá sa byť predurčená k tomu, aby bola rozvíjajúcim tranzitom pre iné bytosti, aby sa celá nechala preniknúť milencom, synom.

Ale vráťme sa k veci: keby som sa nedíval cez sklo, na iné veci, ale miesto toho by som z neho spravil cieľ svojho pozorovania, v tej chvíli by prestalo byť priehľadné a mal by som pred sebou matné teleso.

Tento príklad so sklom nám pomôže pocopáť rozumom, čo nachádzame v umení inštinktívne, s dýkonalou a prostou samozrejmosťou: predmet, ktorý má dvojakú vlastnosť - totiž, že je priehľadný a že cezen vidíme - tento predmet nie je ničो rozdielne, ale je to on sám. A práve tento predmet, ktorý je sám o sebe priehľadný, tento estetický predmet nachádza svoju elementárnu formu v metafore. Povedal by som, že estetický predmet a metaforická sú jedno a to isté, alebo ešte lepšie, metafora je základný estetický predmet, zárodek krásy.

Nezaslúžená nepozornosť zo strany vedcov ponecháva zatiaľ metaforu v položení terra incognita. Nemám však v úmysle na týchto niekoľkých stránkach formulovať návu teóriu metafory, a pľedzenia sa len na to, že naznačím, ako sa v nej pozorne uplatňuje skutočný estetický predmet. Predovšetkým si treba uvedomiť, že termín metafora znamená súčasne proces aj jeho výsledok, formu duševnej aktivity a predmet, ktorý je jej výsledkom.

Pán LÓPEZ Picó, básnik zo španielskej provincie Levante, v jednej svojej básni vraví, že cyprus

je ako príznak mŕtveho plameňa.

Máme tu príklad sugesívnej metafory. Čo je v nej estetický predmet? Nie je ním ani cyprus, ani plameň, ani príznak: to všetko patrí do okruhu reálnych obrazov. Nový predmet, ktorý z toho vyplýva, je "cyprus-príznak plameňa". Pravda, tento cyprus nie je ozajstným cyprusom, príznak nie je príznakom, a ani plameň nie je plameňom. Ak chceme zachovať to, čo môže ostať z cyprusu, keď sa premení na plameň, a z plameňa, keď sa premení na cyprus, redukuje sa to na reálne znamienko, rovnosti, existujúce medzi lineárnou schémou cyprusu a lineárnou schémou plameňa. To je reálna podobnosť medzi dvoma vecami. V každej metafore jasťuje reálna podobnosť medzi jej prvkami a preto platí názor, že podstata metafory spočíva v asimilácii a či skôr v asimilačnom priblížení veľmi vzdialených vecí. Ale to je omyl. Predovšetkým preto, že väčšia či menšia vzdialenosť medzi vecami znamená len toľko, že sú väčšie alebo menej podobné veľmi vzdialené je teda to isté ako veľmi málo podobné. A jednak len metafora nás uspokojuje práve preto, že v nej nachádzame istú koincidenciu/zhodu medzi dvoma vecami, ktorá je oveľa hlbšia a podstatnejšia než akákoľvek podobnosť.

Ale ak si okrem toho pozorne prečítame verš Lopeza Picóa ešte raz a sústredíme sa náročky na to, čo majú obidve veci podobné-lineárna schéma cyprusu a plameňa-zistíme, že všetok pôvab metafory zmizne a pred nami ostane iba nemy a bezvýznamný geometrický poznatok. Metaforičnosť nespočíva teda v reálnej asimilácii. Pozitívna podobnosť je teda v skutočnosti iba prvou artikuláciou metaforického aparátu, nič iné, len to. Potrebujeme reálnu podobnosť, isté priblíženie, postrehnuteľné medzi dvoma prvkami, avšak s celkom iným zámerom ako predpokladáme.

Všimnime si, že podobnosti, na ktorých spočívajú metafory, sú z reálneho hľadiska vždy nepodstatné. V našom prípade je identita lineárnej schémy medzi cyprusom a plameňom pre každý z mnohých taká vonkajšia a bezvýznamná, že ju neváhame pokladať iba za zámenku.

Mechanizmus je teda pravdepodobne takýto: ide o vytvorenie nového predmetu, ktorý na rozdiel od skutočného cyprusu nazveme "krásnym cyprusom". Aby sme to docielili, musíme ho podrobiť dvo operáciám: prvá spočíva v tom, že sa oslobodíme od cyprusu ako vizuálnej a fyzickej kvality, že skutočný cyprus zlikvidujeme druhá spočíva v tom, že cyprus obdaríme novou a nesmierne krehkou kvalitou, ktorá mu dáva značenie krásy.

Aby sme docielili prvý zámer, nájdeme inú vec, ktorej sa cyprus skutočne podobá v nejakom adpekte, pre obidve veci celkom bezvýznamnom. Opierajúc sa o túto totožnosť nepodstatnú, potvrdzujeme jeho totožnosť absolútnu. To je absurdné, nemožné. Keď sa zvyšky dvoch obrazov spoja nejakou bezvýznamnou náhodou, bránia sa splynutiu a vzájomne sa vylučujú. Reálna podobnosť slúži teda v skutočnosti

iba na to, aby ešte väčšmi zdôraznila reálny rozdiel medzi oboma vecami. Kde sa verifikuje reálne stotožnenie, tam niet metafory. Metafora sa totiž vyznačuje jasným úsilím o ~~nie~~ nestotožnenie. Max Müller poukazuje na to, že vo Védach metafora nebašla ešte na vyjadrenie svojho radikálneho omylu slova "ako". Ale zato sa nám metaforický proces javí v celej svojej nahote a nezastrenosti, takže sme svedkami negácie totožnosti. Básnik Véd nepovie "pevný ako bralo", ale: sa, parvato na acyutas-ille firmus, non rupes. Akoby tým chcel povedať: pevnosť je iba atribútom brál, ale on je tiež pevný pravda, ide o pevnosť novú, o pevnosť iného druhu než je pevnosť brál. A práve tak básnik ponúka bohu svoju hymnu non suaven cibum, ktorá je sladká, ale nie je to pokrm. Riečny tok burdca a re-ve, "ale nie je to býk".

Tradičná logika hovorí o postupe tollendo ponens, kde popretie istej veci je súčasne potvrdením novej. Tak v našom prípade cyprus-plameň nie je skutočný cyprus, ale nový predmet, ktorý si z fyzikálneho stromu zachoval akási mentálnu formu a do nej sa prenáša nová podstata, celkom cudzia cyprusu: prírodná matéria umelecká planeta. A naopak, plameň opúšťa svoje striktné reálne hranice-ktoré z neho robia plameň, iba plameň-o pretavuje sa do ideálnej podoby, do istej imaginatívnej tendencie. Výsledkom tejto prvej operácie je teda zničenie toho vo veciach, čo v nich robí reálne obrazy. Keď sa veci navzájom zrážajú, rozbiha sa ich strnulá škrupina a vnútorná látka v roztopenom stave nadobúda mliečnosť plazmy, schopnej vziať na seba novú formu a štruktúru. Vec cyprus a vec plameň začínajú opľývvať a premieňvať sa na ideálnu tendenciu cyprusu a ideálnu tendenciu planeta. Mimó metafory, v mimopoetickom vysvetlení je každá z týchto vecí termínom, konečným bodom v našom vedomí, predmetom garajovej osebe. Keď sa priblížime k jednej, tým vylúčime druhú. Ale keď vytvoríme metaforu, označenie jej radikálnej totožnosti i označenie jej radikálnej ne-totožnosti nás s rovnakou presvedčivosťou vedie k tomu, aby sme nehľadali metaforu v tom, čím sú obidve veci podobné reálnym obrazom, čím sa podobajú objektívnym termínom, čiže musí nám ísť o to, aby obidve veci boli iba východiskom, materiálom, znakom, za ktorým nájdeme totožnosť nového predmetu, cyprusu, ktorý môžeme pokladať za plameň bez toho, aby sa to zdalo absurdné. Druhú operáciu: keď sme už zástili, že totožnosť nespočíva v reálnych obrazoch, metafora znovuito nájde, že to, aby nám túto totožnosť namítala. A uvádza nás do iného sveta, kde je zrejme možná. Jednoduchý postreh nám umožní nájsť cestu do tohto nového sveta, kde cyprusy sú plameňmi.

Môžno povedať, že každý obraz má dve tváre. Pre jednu z nich je obrazom tej alebo inej veci pre tú druhú je ako obraz niečím mojím. Ja vidím cyprus, ja mám o tom obraz, ja si predstavujem cyprus. Vo vzťahu k cyprusu je to teda iba obraz ale vo vzťahu ku mne je to môj reálny stav, je to chvíľa môjho ja, môjho bytia. Prírodné, kým sa uskutočňuje môj vitálny akt, v dôsledku ktorého vidím cyprus, že cyprus predmetom, ktorý pre mňa jestvuje, že som to v tejto chvíli

ja, je pre mňa neznáme tajomstvo. Slovo cyprus je teda na jednej strane meno tej istej veci, na druhej strane je to sloveso - ja vidím cyprus. Ak sa toto moje bytie či aktivita má stať súčasne predmetom môjho vnímania, treba, aby som sa takrečeno obrátil k veci cyprus chrptom a aby som z jej stanoviska opačne než predtým nazrel do seba a videl cyprus, ako sa odrealizúva a premieňa na moju aktivitu, na moje ja. Inak povedané, musím nájsť spôsob, aby slovo cyprus, vyjadrujúce substantívum, nadobudlo výbušnosť, aby sa zaktivizovalo a získalo kvalitu telesa.

Všetko, v dôsledku čoho každý obraz, je akoby mojím výkonným stavom, nazývame pocitom. V modernej psychológii sa pokladá za prekonaný omyl obmedzovať tento termín na stavy príjemnej pohody či mrzutosti, radosti či smútku. Každý objektívny obraz, či už vstupuje do nášho vedomia alebo z neho vychádza, vyvoláva subjektívnu reakciu - ako konár, keď sa pohybuje, ak si náš sadce alebo z neho vzlietne vták, ako nový prúd, ktorý vzápätí vzniká, keď sa zapne alebo vypne elektrina. Ba čo viac: táto subjektívna reakcia nie je nič iné ako samotný akt vnímania, či už ide o predstavu, spomienku, úvahu a podobne. Práve preto si ju neuvedomujeme aby sme mohli vnímať našu predstavu, museli by sme prestať vnímať pozorný predmet, a to by znamenalo koniec tohto aktu. A tak sa znovu dostávame k tomu, čo sme už povedali: naša intimita nemôže byť pre nás bezprostredným predmetom vnímania.

Vrtnie sa však k nášmu prípadu. Najprv sa od nás žiada, aby sme si predstavili cyprus potom spreď nás odstránia cyprus a navrhujú nám, aby sme na to isté ideálne miesta, kde bol on, umiestnili príze rak plameňa. Inými slovami: máme vidieť obraz cyprusu bez cez obraz plameňa, vidíme ho ako plameň, a naopak. Jeden obraz vylučuje druhý, vo vzťahu k sebe sú matné. A jednako je neodškriepiteľný fakt, že pri čítaní tohto verša si uvedomujeme možnosť dokonalého splynutia dvoch obrazov - totiž možnosť, že jeden z nich bez toho, aby prestal byť tým, čím je, môže sa ocitnúť na mieste druhého: sme teda svedkami istého druhu priezračnosti, ktorá potvrdzuje pocitový charakter obidvoch obrazov. Pociť - cyprus a pociť - plameň sú totožné. Prečo? Ach, to práve nevieme to je práve iracionálny charakter umenia, to je tá absolútna empirickosť poézie. Každá metafora je objav nového vesmírneho zákona. A ešte ani po vzniku novej metafory nepoznáme jej príčinu. Cítíme prasto jej skutočnosť, aktívne prežívame existenciu cyprusu-plameňa.

A tu rozbor nášho príkladu skončíme. Mali sme predmet, ktorý sa skladá z dvoch prvkov a či dimenzií: z veci cyprus, z veci plameň - pričom obidve veci sa teraz stávajú prostými vlastnosťami tretej veci: z pocitovej zložky, čiže z "ja" formy oboch. Obidva obrazy dávajú novému náhľadnému výtvoru objektívny charakter: pocitová hodnota mu zase dáva hlboké a intímne znenie. Bez toho, žeby sme chceli obidvom slovám pripisovať rovnaký význam, mohli by sme nový predmet nazvať "pocitový cyprus".

To je novozískaná vec - pre niektorých symbol najvyššej reality.

Tak napríklad pre Carducciho:

A tak metafora, kráľovná
/z rodu a výšľav/, je jediná ušlechtilá,
trvalá a božská/pravda, ktorá jestvuje...

UT

STYL ČIŠS MŮZA

Pokladám za dôležité pripojiť ešte jednu úvahu. Estetika sa vyznačuje takmer všeobecnou tendenciou - či už používa také alebo onaké termíny - definovať umenie ako výraz ľudského vnútra, subjektívnych pocitov jednotlivca. Nechcem na tomto mieste polemizovať s týmto všeobecne uznávaným názorom, ale obmedzím sa len na to, že poukážem, v čom sa líši tento názor od môjho výkladu na predchádzajúcich stránkach.

Umenie nie je iba výrazový proces iba v tom zmysle, že by to, čo vyjadruje, jestvovalo predtým ako realita, a j keď nevyjadrená. V stručnom rozbere metaforického mechanizmu, ktorý som práve podal, pocity nie sú termínom poetikkej praxe. Je falošné, zdaniivo falošné, že by umelecké dielo vyjadrovalo skutočné pocity. Estetický predmet je v našom príklade doslova predmetom, je tým, čo sme nazvali "pocitový cyprus". to teda znamená, že aj pocit je v umení znakom, výrazovým prostriedkom, a nie tým, čo bolo vyjadrené, že je materiálom pre novú telesnosť sui generis. Don Quijote nie je ani môj pocit, ani skutočná osoba alebo obraz skutočnej osoby: je to nový predmet, jestvujúci v okruhu pôsobnosti estetického sveta, odlišného od sveta fyzického aj psychologického.

Ide totiž o to, že výrazová funkcia reči spočíva iba v tom, že istými obrazmi/či už zvukovými alebo vizuálnymi obrazmi slov/vyjadruje iné obrazy-veci, osoby, situácie, pocity - kým umenie používa výkonné výrazové prostriedky a takto dáva tomu, čo vyjadruje, charakter niečoho, čo sa uskutočňuje. Dalo by sa povedať, že ak reč hovorí o veciach a iba sa o nich zmieňuje, umenie ich uskutočňuje. Niet nijakých prekážok zachovať pre umenie úlohu expresívnej funkcie, len ak sa pripustia vo výrazovom procese dve rozdielne zložky: aluzívna/náznaková/ a výkonná.

Z toho, čo sme povedali, môžeme vyvodit ďalší dôležitý poznatok: Umenie je vo svojej podstate **REALIZÁCIA**. V estetickej oblasti možno rozličné tendencie klasifikovať ako idealistické a realistické, ale vždy za nevyhnutného predpokladu, že podstatou umenia je vytvorenie novej objektivity, zrodu ktorej predchádza rozbiť a zlikvidovať reálnych predmetov. Umenie je teda dvakrát ireálne: po prvé preto, že nie je reálne, lebo je niečo iné než realita po druhé preto, že to rozdielne a nové, čo predstavuje estetický predmet, nesie v sebe ako jeden zo svojich prvkov rozdrvenie skutočnosti. Ak druhý plán je možný iba za prvým plánom, tak aj oblasť krásy sa začína až tam, kde sa končí reálny svet.

Pri rozbere metafory sme videli, ako dochádza k tomu, že napokon robí z našich pocitov výrazové prostriedky, ktoré práve v tom, čo je v nich nevyjadriteľné. Spôsob, ako to docieľiť, spočíva v narušení našej prirodzenej predstavy o veciach, takže pod ochranou tohto narušenia sa uplatňuje rozhodujúci vplyv toho, čo pre nás ostáva bežne nepovšimnuté: pocitovej hodnoty vecí.

Prekonanie či rozrušenie reálnej štruktúry vecí, a ich nová štruktúra alebo pocitová interpretácia sú teda dve stránky toho istého procesu.

Zvláštny spôsob, ako každý básnik odrealizáva veci, nazývame štýlom, a pretože, ak sa dívame z opaku, odrealizovanie nemožno docieľiť bez toho, aby sa časť, ktorá v obraze hľadá na predmet, podriadila tej časti, ktorá v dôsledku svojej subjektívnosti a pocitovosti skrýva v sebe čo len čiastočku ja, je pochopiteľné, že niekto mohol povedať: štýl, to je človek.

Ale nezabúdajme, že táto subjektívnosť jestvuje len potiaľ, pokiaľ sa týka vecí, pokiaľ sa uplatňuje iba v deformatovaní reality. Bste jasnejšie: štýl vypláva z individuality ľudského "ja", ale vo veciach sa verifikuje.

"Ja" každého básnika je nový slovník, nová reč, ktorá nám ukazuje predmety, o ktorých sme nemali ani potuchy, ako napríklad cyprus-plamen. V reálnom svete môžu veci prechádzať slávnosťami, ktoré o nich hovoria, môže sa tieto veci vidieť a dotýkať sa ich skôr, než ich vidieť. V esteticknej oblasti je štýl súčasne slovom, rukou i zernicom: iba v ňom a cezen sa dozvedáme o jestvovaní istých nových výtvorov. To, čo vraví jeden štýl, nemôže vravieť iný. Sú štýly, ktoré majú veľmi bohatý slovník a dokážu z tajomného lomu vydolovať nesčíselné tajomstvá. Ale sú aj štýly, ktoré narábajú iba s dvoma či štyrmi slovami, ale vďaka nim odhaľujeme zastrešený kútik krásy, ktorý by inak ostal pre nás neznámy. Preto každý ozajstný básnik, či už vytvorí rozsiahle alebo skromné dielo, je neuhraditeľný. Vedca môže prevýšiť iný vedec, ktorý príde po ňom: básnik je vždy doslova neopakovateľný.

Z toho vypláva aj zbatečnosť každého napodobňovania v umení. Načo? Vo veď má cenu práve to, čo možno opakovat', ale štýl sa rodí vždy len raz.

Preto sa ma zmocňuje priam posvätné dojatie, keď pri čítaní najnovších básnických diel - a robievam to iba vo chvíľach výnimočnej, slávnostnej pohody - sa mi zdá, že ze plnosťou, harmoniou a remeselnou dokonalosťou tuším prvý plač novonarodeniatka rodiaceho sa štýlu, prvý neistý úsmev novej mladšej múzy. Je to príslub, že svet bude zase obohatený.

/Zo španielskej pôvodiny preložil V.O./
Prevzaté z Romboidu č.2/66

R é n o

Choď čistý a krásny
po tomto kúsku
zeme

Sej všade a hojne
lásky a dobra
sem

Rozdávaj
viac než uniešť
dá sa

Zaznej chór
kde srdce opievať
hlása

Vytr' si bolesť
z prenných
znamení

Tam milosť pre človeka
a jeho rydzoť
pramení

Do včera som niesol
pochabé sny v mladej hlave,
vernejšie by ani osol
nehíkal doma v priprave.

Žiť zdalo sa ach také ľahké,
ľahšie ako čerstvú vodu piť,
prišiel ten, čo združgal krehké,
pretrhol snenia ľahkú niť.

Zabolelo pritom kdesi dole,
akoby odstrihnuté naraz.

všetko živé bolo vo mne,
len zabedákal som u nás
na stodole,

či taký som,

či taký som,

či taký sme?

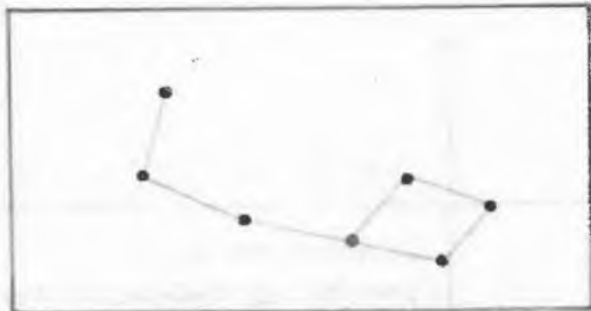
minimálně izolování, vyvstal právě tento pocit odcizení. Člověk se v těchto obrovských masách lidí a v té úžasné složitosti poměrů počíná strážet jako kvapka v moři. Životní tempo nedovoluje takřka nikomu porádne se zamyslet nad sebou i nad jinými a vcítit se do situace druhého. Každý jedinec se sice stýká s mnoha lidmi, avšak právě proto, že těch lidí je tolik, jsou mu cizí. Dříve se lidé znali v daleko menším počtu, avšak více si museli pomáhat, byli na sobě závislejší, více si rozuměli a byli si bližší. Dnešní člověk se mnohdy nesnaží porozumět si s některým a nerozumí někdy ani sobě. To všechno vede postupně k pocitu jakési zbytečnosti, marnosti a odcizení, k čemuž pochopitelně přispívá i špatná nervová situace dnešních lidí. Mnoho z nás se dává životních ran, mnozí se bráží ze zbytečné stavy úzkosti. Je pochopitelné, že právě proti tomu všemu je nejlepším lékem vzájemné porozumění, skutečná láska, schopnost čerpat se, vyjít ze svého úzkého Já a splývat s tím, co je kolem nás. A zde právě bych opět navázal na náš pokus s oběma ženami. Opravdu každá z nich prožívala v lásce vrcholné štěstí, něco mimořádného, ale zároveň novou skutečnost a sílu. Byl to první pokus svého druhu. A velmi primitivní začátek. Bylo to sice něco zcela ojedinělého, ale na co však bude možno navazovat další. Verím, že jestliže jeden člověk pronikne do druhého a bude v něm alespoň chvíli žít, zlepší se podstatně nejna vzájemné vztahy lidí, ale také duševní situace každého z nich. Neríkám, že je to možné pouze ve stavech hypnózy, nebo hlubokého stavu uklidnění a útlmu, o jakém se konkrétně mluví. Myslím si, že ve vzdálenější budoucnosti to naopak bude proveditelné i za zcela normálních okolností. Snad jednou se stane dokonalé porozumění druhému člověku a opravdová láska něčím zcela samozřejmým, co bude jaksi přirozeno patřit člověku jako znalost řeči a písma, nebo schopnost počítat, nebo přiměřenost v oblékání a jídle. Domnívám se, že být nesobeckým a odpoutat se od svého maličkého Já, a tím vyrůst nad sebe, mělo by být tužbou každého příštího člověka. Příští člověk totiž musí být velkorysejší také v tom, aby miloval pouze sebe, popřípadě svého partnera, k němuž jej váže ještě ke všemu namnoze tělesný vztah, nebo dítě, jež zplodil, ale aby miloval všechny lidi, aby šíře jeho lásky byla opravdu mohutná. Teprve takový člověk může být člověkem vesmíru. A rovněž je nutno hledat, experimentovat, tvořit. Experimentovat od skrovných začátků, až po skutečné šíření lásky.

K T O R Í STE ZEBRALI SVET

A CHCETE HO VLASE

Ale ste ho upskkali
uhničili z krvi
pohodané prsníky ušlapali v prachu
za víresla bubnov
plietli ste povrazy z pupočných šnúr
šili ste vracia a robili mydlo
hltali embryá
a pili plodovú vodu
na spláchnutie prachu
po detekých topánkach
a keď aj tak žijete
aspoň teraz
vezmite kvety
a choďte medzi ľudí

J.S.MATĚJKA J.S.MATĚJKA

bohatý svět v nás

XV

Růst lásky

Ničeho není dnes na světě tak málo, jako skutečné lásky. Mám na mysli nikoliv vášně, vrcholící pohlavním aktem, ale vyjelou a přátelskou lásku. Lide se nenávidí, závidí si každý haler, a kdekdo se chce dostat nahoru přes "mrtvolu" druhého. A proto také není dnes nic těššího, než vzájemně se milovat.

Málo toho docílíme jen kázáním. Neboť v naší době bylo už slyšet tolik pozlacených slov a tolik okázalých frází, že lidé přestali na podobné věci reagovat. Nikdo nestrhne pusu pouze tím, že bude nadšeně mluvit a krásně psát. Dnešní člověk ~~potřebuje~~ chce v každém ohledu jen konkrétní a bude je požadovat i v záležitosti tak tak křehké, jako je láska. Nestačí mu jen slyšet nebo číst o tom, jak je nádherné milovat, lásku potřebuje prožít a prožit.

Avšak jak lidem konkrétně a reálně ukázat tuto vlastnost, plnou jemnosti a síly? Dokážeme-li ji vyvolat v její živoucí, bezprostřední podobě, pak jsme jistě vyhráli a docílili velké věci. Věda je v tomto ohledu stále ještě bezradná. Tak, jako dnes není problémem sestavit fantasticky úspěšný stroj, jako je třeba elektronkový mikroskop, je přímo nemožné zrodit v člověku lásku. Jak v tomto směru začít? Prvním krokem by zde bylo vytváření umělých situací, které nutně povedou lidi k lásce. Co se tím vlastně rozumí? Představte si, že s někým žijete a zvykli jste si na něj už natolik, že bez něho nečtete žít. Ovšem na druhé straně zavazuje zde zvyk zmenšení a zevšechnení styku, takže tu není překážek k častějším stretnutím a nešetřenostem. A teď trebars nastane teková situace, že takový blízký člověk se ocitne v nebezpečí nebo že se od vás musí na delší čas vzdálit. Jak ihned jiné city ohlásí vaše láska k nemu! Dhvějete se o něho úzkostí, slibujete se, že se ve všem polepšíte a náhle po něm toužíte, a nepřejete si nic tak silně, jako aby už s ním bylo všechno v pořádku, nebo aby byl už opět s vámi.

Jiný případ: Pracujete s člověkem, jehož nemáte moc rádi... tu k vám. Nebo třetí případ: Postihne vás nějaká rána a potřebujete si to

s někým sdělit, potřebujete alespoň mravní podporu. Jak je vám ne-
jednou dobrý ten člověk, jehož jste si si ani moc nevšimali, a jehož
jste trebas chvílemi ani zvlášť rádi neměli. Mohl bych uvést mnoho
podobných případů. Snad už je vám alespoň trochu jasné, kam směřuji.
Je třeba vytvářet takovéto podobné situace, ve kterých by lidé byli
bratratelne vedeni k pochopení významu lásky a ke vzájemnému poro-
zumení. Ovšem situace, o kterých jsem nyní mluvil, přirozeně vytvářet
nebudeme, nýbrž musíme hledat nové cesty v tomto směru. Bude právě
velkým uměním spížit nepřijemné stránky takových situací na mini-
mum, a zároveň přivést k maximu jejich účinnost. Dále bude třeba co
nejvíce prodloužit jejich působení, neboť víme dobře, že lidé se
usmíří, ale hned druhého dne se počnou znovu hádat, že sotva je naše
milovaná bytost venku z nebezpečí, už nás přechází strach o ni, její
existence začíná být pro nás opět samozřejmostí a za chvíli jsme
ochotni chovat se k ní tak jako dříve.
Nepochybuji o tom, že toto všechno je těžkým oříškem pro sociální
psychology a sociology. Ale nakonec všechno se dá vyřešit a použít
v praxi. Verím, že svým vtipem pomohou zde i laici a že právě mezi
mládeží se najde mnoho těch, kdož zde přijdou na nové věci.
Uvedu příklady prvních, samozřejmě ještě velmi nedokonalých pokusů
v tomto směru. I když jde stále ještě o značně primitivní začátek,
verím pevně, že po čase dospeje se zde k opravdu účinným objevům,
které až zaplaví lidstvo porozumením a láskou a změní jeho situaci,
z níž se snaží dostat po celá tisíciletí. Začali jsme s asociovaním
lásky milostné s láskou k člověku jako takovému, se združováním
vášne a porozumení. Dívku, která byla milována hochem, poučili jsme,
jak v okamžicích vzplanutí a něhy mluvit o nevšednosti, kráse a vzne-
šenosti pochopení druhého. Nastaly opravdu případy, nesoucí výsledky.
A potom jsme dívku od chlapce oddělili a vznikla situace, kdy její
přítomnost stala se mu vzácnější a žádanější. A tehdy hluboko pocho-
pil, co znamená rozumět si s někým a rozumět někomu. To byl jakýsi
první, primitivní krok. Pak jsme šli dále. Uvedli jsme dvě ženy do
zvláštního stavu uvolnění a uklidnění, podobného hypnoze. V tomto
zvláštním stavu, kdy mozek je v hlubokém útlumu, pokusili jsme se na-
vázat telepatické spojení jedné s druhou a vyzvali jsme je ke vzá-
jemnému porozumení. Počítali jsme přitom s typicky ženským citem
materství. Kupodivu se pokus zdaril a každá z žen tvrdila nadšeně,
že prožívala něco nádherného, úžasnou něhu a cit tak jemný a přitom
tak silný, že se to nedá popsat. Obe ženy, ač povahově dosti rozdílné,
k sobě velmi přilnuly. A zajímavé přitom bylo, že každá z nich sná-
šela daleko lépe neštěstí a nepřijemnost, než předtím, a právě
v těchto momentech byla její láska a porozumení jako ještě větší,
tak, jako v noci daleko více vynikne světlo než za dne, jako by se
snažila uniknout sama sobě a stát se tou druhou, a zachránila se
tak před vlastní krutou situací.
Zde již přecházíme k dalšímu pozoruhodnému jevu - k momentu odcizení
a úzkosti z vlastníko Já, na které se jednoho dne budou moci navá-
zat podobné pokusy. V době, kdy na světě žije tolik lidí a jsou tak

ODVODOVÉ KONANIE

Keď vošiel do chodby, chlapci už boli do pásu pozobliekaní. So zjavivo sa medzi nimi prelial, obzeral si ich svalnaté uzliny, hneď tela, ale aj prehnuté chrbty, tenké rúčky a vystupujúce rebrá. Pripadalo mu to ako na trhu otrokov.

Len čo sa zobliekol, zdalo sa mu, že si ho každý podrobne prezerá a zrazu nevedel, kde dať ruky, aby vypadali svalnaté, ako sa postaviť, aby jeho postava bola atletická, ako zakryť do očí bijúcu belobu svojho tela. Ešte šťastie, že ho hneď zavolali do ďalšej miestnosti. Tam mu zmerali tep, tlak, výšku, váhu a poslali ho k röntgenu. Aj to si odbavil, potom prišli ešte nejaké formality a o chvíľu šiel domov. Na druhý deň však dostal lístok, aby sa dostavil k röntgehu.

A vtedy to v ňom začalo.

Tubera! Jedine tubera!

Už dávno pokašliaval, no stále si myslel, že je zdravý. A už to má tu.

Vy si myslíte, že keď to chlapec vie, tak sa ide preto umárať. Vôbec nie.

Tubera sa dá liečiť. Tolko by ste už mohli vedieť. Odleží si niekoľko týždňov a opäť bude zdravý, a ak chcete vedieť, aj tak nie je celkom isté, či ju naozaj má.

O dva dni tam už stál, tichý, pokorený vlastnými myšlienkami. Čakal v nemom úžase, trochu zhrbený, s očami prilepenými na dverách. ZRAZU SA KĽÚČKA POHLA, SKLONILA PRED NÍM, DVERE SA ZAČALI POMALY OTVÁRAŤ, MEDZERA MEDZI NIMI A ZÁRUBOU SA ZVĚČŠOVALA.

Dychtivo to všetko hltal očami, nenásytne a pažravo to trávil

dôkladne a do plna.

-Vstúpte!

Prudko sa strhol, zľakol obludy, čo pred ním vyrástla.

Neisto vykročil, ale vzápätí tresol do hrubého múru ticha a tubery. Zastavil sa.

-Len poďte ďalej!

A div diváci. Stena sa rozestúpila a on celkom ľahučko vošiel.

Hneď ho zröntgenovali a kázali mu počkať na výsledok. Čakal netrpelivo, traslavo, striedavo oblievaný horúčavou a chladom.

ZRAZU SA KÍŤKA POHLAŤSELONILA PRED NÍM, DVERE SA ZAČALI POMALY OTVÁPAŤ, MEDZERA MEDZI NIMI A ZÁRUBŇOU SA ZVÄČŠOVALA.

Len-len, že to vydržal s nervami.

-Máte to v úplnom poriadku, nemusíte sa vôbec obávať.

Ľudkovia moji, pozrite len, veď to dievčaťko prečo mnou je celkom šikovné.

No vidíte, a tak ste sa o chlapca báli. Dopredu sa nestrachujte, iba sa tým zbytočne trápíte.

No jasné, veď to vidno na vás, že na chápate.

VĚKA VÁM, že ste to so mnou vydržali.

DVA OSLOVĚ

Osel v teskném zadumání
pravil jednou ke své paní:

Hloupostí div něbučíme.
Pojď, rázem to ukončíme!

Taková však už je doba:
šťastně žijí dál. A oba. ...

TYČKOVÝ PLOT

Byl jeden plot, stál opuštěn,
skrz tyčky bylo vidět ven.

Architekt, který odhad měl,
když v poledne tu osaměl,

mezery tyčkám vzal a šel
a velký dům z nich vystavěl.

Plot přitom stál jak hloupý strýc,
kolem tyček už neměl nic.

Prázdným vzhledem se sprostý zdál.
Proto jej senát zrušit dal.

Architekt si vzal taxíka,
plách v Afri-či Amerika.

DVĚ LÁHVE

Na lavici dvě láhve jsou,
stojí tu tlustá s hubenou.
Tak rády by se chtěly vzít.
Kdo však jim může poradit?

Dvojité oko v azur hloubí
propast v své touze bezedné...
S hary však nikdo neshlédne
a ty dvě nezasnoubí.

KOLENO

Koleno samo jde světem.
Jen koleno, víc nic.
Není to strom! Stan taky ne!
Jen koleno, víc nic.

Ve válce byl kdysi jeden muž
přostrílen sem a tam.
Jen koleno, jak svatostan,
nechytlo ani šrám.

Od těch dob samo světem jde.
Jen koleno, víc nic.
Není to strom, stan taky ne.
Jen koleno, víc nic.

Človeče dúfaj

Človeče dúfaj

ver ná lásku

ver a slyš slová

popútance a blázna

ver

vrať ti

a zblázniš sa

z toho opojenia

z toho fantastického opojenia

nelásky

vieš dobre

k ničomu to nevedie

ale ty sa spiješ

a budeš chcieť zabudnúť

a budeš hýriť

a milovať zase

a besnieť

a žiť

ak to pôjde

alebo si hodíš slučku a pochováš ju za

bokom od ostatných

takých obyčajne pochovávali bokom

ale lepšie je hýriť

milovať

besnieť

a žiť

ak to pôjde

CHRISTIAN MORGENSTERN

VELIKÉ LAJOLÁ

Kraklakvakve?Koranere!
Keonsirŋi - guŋlira:
Brifsi, brafet, gutužere:
casti, dacti kra...
Lalu lalu lalu lalu la!

Chandraradar sisajádra
tesku tes py pi?
Vahapádra, pryvešádra
kukpukpici li?
Lalu lalu lalu lalu la!

Socoškrt sic kalcisumpa
senmenysagart / / !
Biboň sod: Ouoeiten Vumpa
Kleso Klaso Klart!/!
Lalu lalu lalu lalu la!

Kůň

U Steinů někdo zazvonil.
Kuchařka škube kuře.
Mina jde: Kdopak by to byl?
Kůň stojí přede dveřmi!

Mina přirazí dveře: Řach!
Kuchařka: Co se děje?
Slečna přichází v bažkorách.
Přichází celá rodina.

"Promiňte," kůň k nim promluvil,
"jsem kůň truhláře Bartla,
Onehdy jsem vám dopravil
dveřní a okenní rámy".

Čtrnáct lidí a mopsíček
stojí tu jako v snění.
Hop! poskočí si mazlíček.
Ostatní stojí jako sloupy.

Kůň, že tu není pochopen, jazykem pro sebe mlaskne,
klidně se obrátí a zas ven
po schodech odchází dolů.

Těch třináct hledí na pána,
zda k tomu nemá co říci.

"To byl", praví profesor Stein,
"zážitek vskutku zvláštní"!

originální německý básník, jehož dílo charakterisují dva význačné rysy: nejhlubší vážnost, hraničící až s tragickým pocitem života, a lehká zabatraktní hra čiré fantasmie. Již jeho první sbírka "In Phantasie Schloß" /V zámku fantasmie/, vydaná r. 1894 s podtitulkem "cyklus humoristicko-fantastických básní", ohlašovala zrod nového osobitého básníka. I další z Morgensternových sbírek "Horatius Travestitus", "Auf vielen Wegen / Na mnohých cestách/a "Ich und die Welt" /Já a svět/, vynikli nad běžnou úroveň tehdejší německé lyriky. Současně pracoval Morgenstern na prekladech Ibsenových sebraných spisů, jímž se věnoval celý život. Jako ohlasy pobytu v Norsku vznikli sbírky Léto a Věno. V roce 1900 básník onemocněl a zbytek života strávil na léčení v sanatoriích. V počátcích jeho nemoci vznikla sbírka groteskní lyriky Mlýn, na hluk a brzy nato jeho nejslavnější kniha Šibeniční písně. První vyšla v r. 1905 a v r. 1929 dosáhla v separátním vydání nákladu 100000 výtisků. Básník sám ji však považoval za vedlejší dílo a nejvíce si cenil své vážné tvorby pozdějších let, hlavně sbírek Já a ty, Našli jsme stezku a Epigramy a přepovědi. K Šibeničním písním připojil Morgenstern r. 1910 sbírku Palmström, jejíž hrdina je hlasatelem navyužitých možností lidské fantasmie. Ostatní grotesky Šlasi a Palma Kunkel, vydávané dnes v Německu pod souhrnným titulem "Soubor šibeničních písní", vyšly až po básnickové smrti. V jeho literární pozůstalosti byly nalezeny ještě aforismy, deníky, básně pro děti, poznámky k četbě a divadelní hry.

Prevzaté z knížky Christian Morgenstern "Šibeniční písně".

Dráždi ma, keď sa niekto obdivuje a pritom to ešte dáva najavo.

Na umení je najkrajšia úprimnosť.

Podceňovanie dokáže zraniť hlboko v duši.

Láska je veľmi dobrý liek proti komplexu menejcennosti.

Ak si k Tebe veľmi dobrý, považujú ťa za blázna.

Dav ubíja intelekt.

LIST ŠTÁTNIKA SVOJMU NÁRODU

Milý národ,

začiatkom ťa veľmi pekne pozdravujem a prajem Ti bohatú radosť a šťastie. Mám pred sebou veľký kus papiera a bojím sa, že Ti popíšem iba hlúposti. Nehnevaj sa, že písmo mám trhané a upísané, ale píšem vo vlaku, ktorý vieže okrem dobytku aj dva vagóny múky. Hlad nepoznám, vlastne nebudeš už poznať, národe milý. Rád by som Ti povedal ešte niečo múdre a povzbudivé, ale čo, Bože čo, keď mi nemôže nič na um prísť. Drahý národ mój, budem už pomaly končiť. Ešte raz ťa srdečne pozdravujem, myslím na Teba, a aj keď bývam s Tebou iba chvíľu, aj to mi stačí.

Tvoj, vrele sa milujúci, Štátnik

[illegible]

Debilné detičky
dôverujú darmožráčom
degenerovanej doby

Filtrovanie filozofie
financujú
falošní filantropi

-šo-

Lakovanému lajnu
lichotí lokálpatriotizmus
ležatej literatúry

Angažovaný archeológ
amputoval Alžbete
amatérsku antikoncepciu

-šo-

Epileptická Európa
efektívne emancipuje
evolučnú Ervínu

Byvol Byzancie,
bojkotuje bombóny
bezuchého bryndžiara

